

SVOBODNA SLOVENIJA

AÑO (LETO) XXVIII (22)

No. (štev.) 36

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

4. septembra 1969

Začetek II. svetovne vojne pred 30 leti

Ko je poljski kardinal Hlond prišel pred tridesetimi leti kot papežev osebni odposlanec v Ljubljano, da predseduje VI. mednarodnemu kongresu Kristusa Kralja, je v svojem slovenskem pozdravnem govoru rekel: „Zbrali smo se med najmanjšim slovanskim narodom v beli Ljubljani v času, ko se mnogi boje, da se vsak trenutek užge usoden blisk in zahrešči vojni grom.“ V resnici pa je druga svetovna vojna v tistem trenutku bila že sklenjena stvar.

Danes namreč vemo, da je Hitler dal že 3. aprila nalog, naj se generalni štab nemške vojske pripravi na bliskovito uničenje poljske vojske. Ta dan je pravzaprav pravi začetek vojne. Toda Hitlerju je bila potrebna samo še gotovost, da si ne nakoplje vojne na dveh frontah. Zato mu je prišlo prav, da mu je Stalin sam ponudil zaveznitvo, da mu on odstrani zadnjo oviro za sprožitve vojne vala. Videli bi namreč rad, da se zapadni kapitalisti uničijo sami v medsebojni vojni. Brez te pomoči bi do druge svetovne vojne tedaj še ne prišlo. Hitler in Stalin sta pohitela, da se je sklenila pogodba „Molotov-Ribbentrop“ dne 23. avgusta, ki je zavarovala Hitlerju hrbet in mu odprla prosto pot proti Poljski, ki sta si jo delila, in proti Zahodu, Franciji in Angliji.

Tako so mogli že 31. avgusta 1939 nemški vojniki pod vodstvom Alfreda Naujoksa inženirati poljski napad na radijsko postajo v nemškem obmejnem mestu Gleiwitz. Ta dogodek naj bi pomenil poljski povod in opravičil napad, ki se je začel drugi dan 1. sept. 1939 ob 4,45 s topom nemške oklopnice Schleswig-Holstein na Westerplatte pri Gdanskem. Vojna se je pričela.

Danes se spominjamo 30 letnice tega dogodka, ki je zapletel 57 držav in 70 milijonov vojakov na štirih kontinentih ter zahteval 11 milijonov mrtvih vojakov in mi milijonov uničenih življenj po taboriških smrti.

Čudno se je razvijala od tega trenutka: poraz in delitev Poljske skupno s Sovjetijo; nemška zmaga nad pol Evropo: poraz Francije, Belgije, Holandske, Škandinavije, že prej Avstrije, Češke, Poljske; nato povezava z Antikomunističnim paktom (h kateremu je bila povabljena tudi — Sovjetija), Ogrske, Romunije, Bolgarije ter navsezadnje — poraz Jugoslavije 1. 1941. Sovjetija pa si je priključila spet baltske države, segala po Romuniji in Bolgariji in Balkanu in preko njega k Carigradu... vse brez najmanjših vojnih žrtev, le zaradi Hitlerjevega zaveznitva. 15 držav je prišlo pod Hitlerjev škorenj in bil je na tem, da si osvoji svet.

Tedaj pa je prišel 21. junija 1941. leta in Hitlerjev napad na Sovjetijo v času, ko je ta zadnja pošiljala vagone živeža svoji zaveznici. Ta napad je zdaj povezal „v divjem zakonu“ zahodno evropski in kapitalistični svet s komunističnim za skupno obrambo. Zahodni svet je rešil vojaško že povsem izčrpano Rdečo armado.

Zahodna Evropa je dobila zmago, toda izgubila — mir zaradi komunizma, ki ga je rešila.

Druga svetovna vojna, ki se je začela za obrambo narodne in državne suverenosti in za cilje Atlantske karte, se je končala s poteptanjem demokratskih suverenosti vzhodnoevropskih narodov, s pogaženjem vseh političnih načel Atlantske karte in celo Karte o človeških pravicah narodov in posameznikov pod železno zaveso.

Ob tridesetletni začetka svetovne vojne, ki je nam pripravila največjo tragedijo, se spominjamo predvsem naših žrtev zaradi sovjetsko-nacističnega sodelovanja za sprožitve vojne, kakor tudi žrtev zahodnoevropske politične kratkovidnosti ob koncu vojne, ki jo danes pripravljajo na vse mogoče načine in na vseh krajih sveta.

Toda polovico Evrope je ostalo za „železno zaveso“. Druga vojna je, sicer uničila fašizem in naci-

TITO BO OČISTIL SVOJO PARTIJO BOJI SE ZA KOMUNISTIČNI REŽIM

Jugoslovanski komunistični diktator Tito se je začel bati za obstoj jugoslovanske komunistične partije in za svoj režim 'novega razreda'.

Podal se je na poletno potovanje po lepem dalmatinski obali ter se je ob vračanju na svojo luksuzno letovišče na Brionih ustavil tudi v Zadru. Tam je imel govor, ki ga je dal uradni in edini jugoslovanski tiskovni agenciji Tanjug v objavo, da ga je nato razdelila drugim svetovnim agencijam za tisk.

Tito je v zadrskem govoru objavil, da bo začel čistiti vrste komunističnih tovarišev v jugoslovanski KP. Istočasno je obtožil več partijskih vodij, ne da bi jih imenoval posamič, da niso disciplinirani. Tita in njegove neomajne privrženice, kakor sta n. pr. Kardelj in Ribičiča, je namreč zadel močno skrbeti vedno hujši pritisk tako „širokih ljudskih množic“ (da porabimo priljubljeni jugoslovanski partijski izraz) po vseh republikah, zlasti v Sloveniji in Macedoniji, kakor tudi v partijskih vrstah rdečih republik, za pospešjevanje tkim. liberalizacije režima in razmer na sploh.

Med drugim je Tito dobesedno zagrozil: „Izvesti moramo izbiro v komunističnih kadrih in tisti, ki ne odgovarjajo zadanim jim nalogam — naj

bo to kdor koli — bodo morali zapustiti svoje položaje. Moramo odločneje očistiti komunistično partijo,“ je rolnel Tito.

Potem je govoril o nediscipliniranosti vodij „novega razreda“: „Ni dovolj discipline med komunisti, zlasti ne med komunističnimi voditelji. Nekateri nprestanogovorijo na Zahodu, da Jugoslavija prehaja v zahodni sistem. Želijo, da bi bilo tako. Vendar se motijo, če mislijo, da se bo Jugoslavija premaknila s svoje socialistične (komunistične) pozicije“, je pribijal rdeči maršal.

Tito seveda ni pozabil na tkim. reakcijo. Moral je priznati, da „imamo še vedno razredne sovražnike v državi, ki so aktivni“ in je zaključil: „V Jugoslavijo vdirajo mnoge negativne teorije in akcije.“

Po vsej državi je ob Titovem govoru završalo in prebivalstvo pričakuje padec komunističnih vodij po različnih republikah tako v partiji kakor v vojski. Medtem pa je prišel v torek na obisk v Beograd sovjetski zunanji minister Andrej Gromiko, ki je ob svojem prihodu na letališču dal izjavo: „Obe državi delita isti ideal socializma in komunizma.“

Maršal Tito je za ta Gromikov obisk vedel že pred svojim govorom v Zadru.

V Češkoslovaški pripravljajo procese DUBČEK IN TOVARIŠI NA ZATOŽNI KLOPI

Pod pritiskom razvoja razmer v Češkoslovaški zaradi protisovjetskih izgrediv ob prvi obletnici sovjetske invazije v to državo, se je začelo majati tudi zaveznitvo komunističnih tovarišev, ki so lansko leto stali vodilnemu češkoslovaškemu reformistu Dubčeku ob strani.

Sovjetski zvezi se je posrečilo zaneti razkol v vrstah češkoslovaškega komunizma, kar samo po sebi za svobodni svet ni slabo, imelo pa bo težke posledice za češki in slovaški narod v prihodnjih mesecih. Predsednik češkoslovaške vlade Oldřih Černik, ki je bil eden od štirih vodilnih češkoslovaških partijcev, ki so lansko leto skupno z Dubčekom izvajali „reformo“ v državi, je pretekli teden obdolžil Dubčka, da je „zadrževal važne informacije zase ter je tako partijsko vodstvo ostajalo nepoučeno o razvoju dogodkov.“

Nadalje je češkoslovaški partijski tisk začel pisati o „nujnosti sodnih procesov“ proti Dubčeku in njegovim pristašem. Obtožujejo jih vrste zločinov proti partiji in državi, od „sabotaže v visokih vladnih krogih do izdajstva“. Tisk omenja pri tem Dubčka, Smrkovskega, Krigela in Pavelanda ter druge. Češkoslovaški partijski tisk piše, da je samo intervencija državnega predsednika generala Svobode rešila lansko leto življenje Dubčku in drugim njegovim sodelavcem. Toda ti tega niso upoštevali ter so letos stali za izgredekli proti sovjetom ob prvi obletnici sovjetske invazije v

Češkoslovaško.

V kratkem se bo sestal na zasedanje Centralni komite češkoslovaške partije ter bodo na njem razpravljali o nadaljnji usodi Dubčka in njegovih pristašev. Opazovalci menijo, da bo Dubček izgnan iz partije in ga bodo potem postavili pred sodišče.

Vrhovni partijski ideolog sovjetske vojske general Jepišev se je več dni mudil v Češkoslovaški. Pregledoval je češkoslovaške vojaške oddelke in s kolaboracionističnimi častniki češkoslovaške vojske preiskoval politične razmere češkoslovaških oboroženih sil. Po vrnitvi v Moskvo je Jepišev v Rdeči zvezdi, glasilo sovjetske vojske, zapisal, da „bi bilo prezgodaj trditi, in to so potrdili naši prijatelji v Češkoslovaški, da bi bila dolgotrajna podtalna dejavnost protisocialističnih sil premagana in da so težave že zadevne preteklosti. Sovražne sile nprestanoposkušajorazpihovati nacionalistično psihozo in organizirati provokacije, s čemer povzročajo veliko moralno in materialno škodo državi. Toda, kakor so dogodki 20. in 21. avgusta pokazali, se jim je njihov načrt izjalovil.“

Jepišev je nadalje zapisal, da je „delovanje protisocialističnih sil prodrlo tudi v vrste češkoslovaških oboroženih sil ter so bile nekatere edince posebno močno okužene z negativnim procesom. Mednarodne reakcionarne sile poskušajo ustvariti prepad med vojsko in ljudstvom in tako razdeliti državo za poznejše zrušenje socialističnega sistema,“ ugotavlja Jepišev.

Zahod hoče tretjo svetovno vojno PRAVDA POTVARJA DEJSTVA

Sovjetska zveza je proslavljala 30. obletnico izbruha 2. svetovne vojne z obtožbami severne Amerike in Zahodne Evrope, da pripravljajo 3. svetovno vojno.

Pravda, glasilo sovjetske komunistične partije, je v uvodniku zapisala, da je „leta 1939 svetovni imperializem vodil politiko sodelovanja z napadalnimi aspiracijami nemškega militarizma“ in da je „poskušal usmeriti jih proti

zem, dvignila pa komunizem; ni pa še vse doslej prinesla svobode narodom, za katero suverenost sta se šli demokratična Evropa in Sev. Amerika bit v trenutku, ko sta fašizem v zvezi s komunizmom slavila svoj največji uničevalni triumf: sprožitve druge svetovne vojne z vsemi katastrofalnimi posledicami.

Vzhodu, se pravi proti Sovjetski zvezi.“

Pravda nadalje piše, da „je treba razumeti lekcijo vojne, da bomo zadržali sile imperializma in reakcije pred še večjo in groznejšo tragedijo.“

Poleg tega je Pravda v uvodniku napadla tkim. „politiko popuščenja“. Pravda piše: „Neizprosno je zgodovina razgalila strahopetce iz Münchena, ki so se pretvarjali, kakor da ne slišijo opozoril sovjetske vlade proti fašističnim napadalcem.“

V drugih člankih, s katerimi so v Sovjetski zvezi omenjali 30. obletnico začetka 2. svetovne vojne, 1. septembra 1939, so partijski uvodničarji pisali, da „je bila ZSSR leta 1939 prisiljena podpisati nenapadalni pakt s Hitlerjem zato, da je pridobila na času, ker zahodne velesile niso hotele z njo podpisati kolektivne varnostne pogodbe.“

Falsa neutralidad

Es conocido el interés que tiene el gobierno yugoslavo, de aparecer a los ojos del mundo libre, como un régimen independiente o, como se llama ahora, „no alineado“. Grandes son sus esfuerzos en este sentido; prueba de ello es la reciente conferencia de países „neutrales“ levada a cabo en Belgrado.

No termina allí el ímpetu „neutral“ de Tito, que ya está preparando una conferencia en la cumbre, a celebrarse próximamente en Belgrado, a la cual concurrirán todos los jefes de estado llamados neutrales. A la cabeza de ellos estaría sin duda ubicado el propio Tito, como prototipo de auténtica neutralidad.

Pero veamos un poco el otro lado de la moneda. En estos días está de visita en Yugoslavia Andrei Gromyko, canceller de Unión Soviética, el cual departe amigablemente con los jefes yugoslavos y con el propio Tito, acerca de la mejor manera de estrechar aún más los lazos de amistad entre ambos países y favorecer así (como lo dijera Tito recientemente) la lucha de los pueblos por el triunfo del comunismo.

Aquí se desmorona toda la pretendida neutralidad del dictador yugoslavo. Toda su actividad y su apariencia de „no alineado“ es simplemente una máscara, tras la cual oculta su verdadero propósito: el triunfo del comunismo internacional.

Lažna neutralnost

Dobro je poznan interes jugoslovanske vlade, da bi se predstavila pred očmi svobodnega sveta, kot neodvisen, ali kakor se sedaj pravi, „nevrščen“ režim. Veliki so njeni napori v tem smislu, kar dokazuje nedavna konferenca nevtralnih držav v Beogradu.

A tukaj ne neha Titov „nevtralni“ zagon, kajti že pripravlja vrhunsko konferenco, katere naj bi se udeležili vsi voditelji držav, ki se nazivajo „nevtralne“. Vsem na čelu bi seveda brez dvoma stal Tito, kot prispevka verodostojne nevtralnosti.

A poslušajmo malo drugo plat zvona. Te dni se nahaja v Jugoslaviji Andrej Gromyko, zunanji minister Sovjetske zveze, ki se prijateljsko razgovarja z jugoslovanskimi veljaki in s Titom samim, kako bi še utrdili vezi med obema državama in pripomogli s tem (kakor je Tito nedavno izrazil) v borbi narodov za končno zmago komunizma.

Tukaj pade v prah vsa puha nevtralnost jugoslovanskega diktatorja. Vse njegovo delo in njegov prikaz „nevrščenosti“ je le krinka, za katero skriva svoje prave namene: zmaga svetovnega komunizma.

I Z T E D N A V T E D E N

Irska poslanka v britanskem parlamentu, 22 letna Bernardette Devlin, potuje po ZDA in nabira dolarje za Severno Irsko. Protestantski vodje sedaj nameravajo tudi potovati v ZDA in nastopati proti njej. Nekateri so jo že obtožili, da je „Castro v mini-krilu“ in da je komunistka, ker da je že izjavila, da „na Irskem ne bo prej miru, dokler ne bosta uničeni katoliška in protestantska Cerkev ter bo delavstvo združeno v socialistični skupnosti.“

V Libiji so generali odstavili v Turčiji na zdravljenju se mudečega 79 letnega kralja Idrisa in proglasili „socialistično republiko, ki bo ohranila islam.“ Tujim petrolejskim družbam so generali zagotovili nemoteno črpanje libijskega petroleja, ki Libiji prinaša 720 milijonov dolarjev čistega letnega dobička, svojih strokovnjakov pa država nima.

Kap je minulo nedeljo zadela brazilskega predsednika Arturja de Costa

e Silvo ter je vojaška junta prevzela oblast. Novico o predsednikovem težkem stanju so zadržali, ker je bila prav takrat nogometna tekma med Brazilijo in Paragvajem, da ne bi izbruhnila panika.

Razmere v Severni Irski so še vedno kritične. V Belfastu in drugih severnoirskih mestih so barikade, s katerimi so se katoličani branili pred napadalnimi protestanti, v zadnjih dneh okrepili ter s katoliške strani objavljajo, da jih ne bodo podrli prej, dokler britanska vlada ne bo začela v resnici izvajati določil o enakopravnosti katoličanov in protestantov v Severni Irski.

Južnovietnamski predsednik Nguyen Van Thieu je izjavil, da nova južnovietnamska vlada „ne bo nikdar paktirala s komunisti.“ Prav tako je dejal, da „komunisti v Parizu na mirovni konferenci zaman čakajo na saigonsko vlado, ki bi bila pripravljena na pomirjenje s komunizmom.“

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Doba, ki se noče pričeti

Kot smo že poročali v naši prejšnji številki, je bila v sredo 27. avgusta v Argentini splošna stavka. Izvedla se je zlasti v notranjosti (Córdoba, Rosario, Tucumán), medtem ko je bil v Buenos Airesu prizadet zlasti industrijski sektor; uradništvo in marsikateri delavski gremiji pa so delali skoro normalno. S to stavko, ki je bila neke vrste poraz za vlado, pravijo nekateri opazovalci, da se je pričela (vendar) socialna doba Argentinske revolucije.

Razdelitev na dobe je stara skoro toliko kot vlada generala Onganía. V enem prvih nagovorov je opozoril na dejstvo, da je treba pozornost najprej posvetiti ekonomskim problemom, nato socialnim, potem šele političnim. Razvoj traja že tri leta in šele letos je bila razglašena socialna doba, ki pa se noče in noče v praksi prikazati. Le rahel sij na vzhodu (metaforično) naznanja kake zboljšave.

Med lastovice, ki hočejo (a še ne morejo) naznanjati pomlad, spada razglasilo paritarnih komisijah. Tudi o teh smo že pisali in razložili, kako sestojijo. A v zakonu, ki je sklical te komisije delavcev in delodajalcev, so nekatere zanimive točke: delavska področja so razdeljena na štiri velike skupine, katere bodo tekom leta sklicane v dobah po tri mesece, da predebatirajo s podjetniki delavske konvencije. Zanimivo pa je to, da so te skupine sestavljene organsko, da se prepreči prevelik socialni

pritisek. Primer: „poletni“ sektorji (delavci ledu, piva, itd.) se bodo o delavskih pogodbah pogajali pozimi, da ne bi prišlo do možnosti stavk sredi sezone, ko bi bil delavski pritisk nevzdržen. Podobno tudi drugod.

Od sektorjev, ki so bili sklicani za rok september-december, se jih je prišlo do državnega tajništva za delo 129, kar predstavlja 100% odziv. Opazovalci smatrajo to za odlično znamenje, češ da je pripravljenost delavcev na miren razgovor na višku. K temu pristojeva še delena neuspeh stavke 27. avgusta, ker (je res očitno) delavce zanima le njihova lastna usoda, ne pa osebni podvigi nekaterih politiziranih sindikalistov.

Še vedno pa je nejasno, kako bo s povišanjem plač, ki naj bi bila tudi tema razgovorov paritarnih komisij. Pričakuje se, da bo vlada vsak čas razglasila, kako stojijo stvari. Dani sta v glavnem dve možnosti: vlada določi maksimum (ki v tem primeru ne bo presegel 10%); ali pa določi minimum, ter zaupa, da bodo delavci toliko uvideli, da ne bodo zahtevali nemogočih stvari. Strah pred inflacijo je še vedno velik v vseh gospodarskih sektorjih.

Delavci prvotno zahtevajo 40% povišico. To je bil tudi eden vzrokov zadnje stavke. A kroži zanimiv dovtip (ki je baje resničen dogodek), da je neki sindikalist rekel: „Zahtevamo 40%, jaz bi se pogajal celo za 30 in podpisal pogodbo za 23%.“ Inkar mu je drug odgovoril: „Seveda se boš zadovoljil z 12%, če jih boš dobil.“

Ptuj — najstarejše mesto v Sloveniji

Mesto Ptuj slavi letos 1900 let svojega obstoja. Njegovi znani začetki segajo devetnajst stoletij nazaj, torej v rimsko dobo. Da je bilo vmes „rimsko mesto“ z rimskim poganstvom, pričajo rimski „mitreji“, poganška rimska sveetišča, posvečenega bogu Mithru, čigar kult so z Vzhoda prinesli rimski vojaki.

Pa ne samo za poganški rimski Ptuj so ohranjene zanimive arheološke in kulturne priče (rimski kipi), marveč tudi za krščanski. Med cerkvenimi pisatelji prve krščanske dobe je znan tudi sv. Viktorin Ptujski, škof v Ptuj ali v rimskem Poetoviumu, ki je ob Dioklecijanovem preganjanju okrog leta 304 umrl mučeniške smrti. Ta škof je bil prvi biblični ekseget latinske Cerkve. O njem nam poroča sv. Hieronim (Vir. ill. 74), ki se je spotal ob njegovi slabi latinščini. Zato so mnogi mnenja, da je škof Viktorin bil po rodu Grk, da mu je grška govorica in pisava tekla veliko bolje od latinske. Škof Viktorin je bil v obmejni rimski pokrajini Panoniji z dvojnimi kulturnimi jeziki (latinskimi in grškimi) posredovalec bogate dediščine grškega pismenstva, zlasti Origena. Napisal je komentarje (razlage) k nekaterim knjigam stare zaveze in k Skrivnostnemu razodetju sv. Janeza.

Za tako imenovane „preseljevanja narodov“, zlasti hunskih vdorov in puštoženj, tudi mestu Ptuj ni bilo prizanešeno. V ptujski okolici se še danes časi ohranja živo izročilo v pripovedki, da je v Ptuj umrl kralj Atila in da so ga pri Ptuj pokopali Vsak hunski vojak je vrgel s sulico na truplo prst (zemljo). In ker je bilo hunskih vojakov toliko, je nad grobom iz prsti takoj zrastel kar cel hribeček, na katerem so pozneje sezidali cerkvo sv. Roka pri Ptuj.

Našo slovenski predniki so že zgodaj zasedli mesto Ptuj in okolico. O tem pričajo tudi staroslovenska grobišča, ki so bila najdena že leta 1907, npr. na Hajdini, in 1909 na ptujskem gradu. Grajsko grobišče je bilo odkrito pri znanstvenih izkopavanjih, ko so hoteli določiti lego rimskega kastela. Grobišče leži na rimskih razvalinah. Slovenski pokopniki so bili pokopani kar v svojih oblekah. Od 66 skeletov jih ima 25 privedke ali nakit, obsečne obročke na prsih. Umrlim so položili na grob vsa osebna premičnina, nakit, pogosto pa tudi orožje in orodje. Leta 1947 sta vodstvo Mestnega muzeja v Ptuj in Antropološki zavod zagrebške medicinske fakultete na grajskem grobišču odkrila nove grobove, tako da je sedaj odkopanih 283 grobov. Odkritje je navdse dragoceno. Na nekdanjem ilirskem gradiču, ki je prešel v rimske roke, so Staroslo-

venci svoje mrlične pokopavali ne samo na deskah, marveč tudi v krstah. Nakit priča o samostojni staroslovenski kulturni ustvarjalnosti, orožje pa o povezanosti z vojnimi zavezniki.

O krščanskem slovenskem Ptujju vemo, da je spadal še v kneževino kneza Koclja, vladarja Spodnje Panonije, ki je bila del frankovske Vzhodne marke. Skoz krščanski Ptuj je knez Kocelj pospremil sv. brata Cirila in Metoda na njuni poti v Rim. Ptuj je v cerkvenem pogledu še pripadal obnovljeni sirmijski ali novi panonski nadškofiji, katere prvi nadpastir je bil sv. Metod.

Ko je leta 874 velikomoravski knez Svetopolk v Fronheimu sklenil z Nemci premirje, je bil mir tak, da je Bavarcem (svetni in cerkveni oblasti) dal nekaj proste roke na vzhodu. Ti so zrušili ne samo kneza Koclja in uničili panonsko slovensko nadškofijo, marveč je nadškof Metod izgubil tudi svoj panonski cerkveni teritorij. Novo cerkev v Ptujju, ki jo je nedvomno gradil knez Kocelj (vsekakor skupaj s sv. Metodom), je po Metodovem odhodu (izgonu) leta 874 posvetil spet nov višji cerkveni predstojnik, nadškof iz Salzburga.

V Ptujju so se v srednjem veku naselili minoriti in dominikanci, ki so si ob samostanu sezidali lepo cerkev, „ptujski gospodje“, ptujski grofje, pa so sodelovali pri gradnji slavne Ptujске gore, znamenitega Marijinega sveetišča na Dravskem polju, daleč naokrog znane božje poti. Tako Ptujska gora kot samo mesto Ptuj sta pravi zakladnici zgodovinskih in umetniških spomenikov, kot kraj pa izredno lepa točka s krasno panoramo slikovitega okolja (Dravsko polje, Slovenske gorice, Haloze, Pohorje).

Obdravsko mesto Ptuj ima za sabo slavno 1900-letno zgodovino. Nekoč škofijsko mesto v rimski Panoniji je tudi v srednjem veku bilo za Slovence važno žarišče verskega življenja. Preko njega je vodila tudi važna trgovinska pot na Ogrsko in Hrvaško.

Sodobni Ptuj je že pred prvo svetovno vojno dosegel lepo mestno lice (magistrat, park, lepe drevorede) ter kulturne in socialne ustanove (gimnazije, muzej, gledališče, bolnišnico in hiralnico), v sedanji dobi pa se mesto naglo širi tudi v podeželje, tako da so prve okoliške vasi postale že predmestje.

Ptuj je spričo svoje zgodovine in zaradi tipične folklorne pomembno slovensko mesto, in je njegov 1900. jubilej čast vsega slovenskega naroda.

Dr. M. T.

Brali smo...

Slovenski bi sploh v mnogih stvarih mogli biti Hrvatom za vzor in zgled. Slovenci so n. pr. boljši kupci in bralci svojih knjig kakor Hrvati svojih. Slovenci niso nikdar žrtvovali svojega jezika in imena — niti ne ilirskih idej... Naj naštetimo nekaj podatkov njihovega treznega in premišljenega boja za ustvaritev Akademije pod slovenskim imenom: 1921: Ustanovljeno Znanstveno društvo za humanistične vede. — 1929: Začetek razpravljanja o vprašanju ustvaritve Akademije znanosti in u-

metnosti v Ljubljani. Beograd je od bil načrt in pravila Akademije. — 1937: Beograd (pod pritiskom Korošca!) pristane na ustvaritev Akademije v Ljubljani. — 1945: Uredba o reorganizaciji Akademije. — 1948: Zakon o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. S tem je namreč ime Akademije znanosti in umetnosti spremenjeno v SLOVENSKA akademija znanosti in umetnosti. Ep-pur si muove! (Hrvatska revija, št. 1-2, letnik 19, 1969, str. 79, München, Zah. Nemčija).

Tudi Trst je hrvatska zemlja

Karlu Iliniču, ki je v čikaški Danici zahteval za Hrvaško tudi morsko obalo, ki jo imajo Slovenci v tržaškem zalivu, se je sedaj pridružil prof. Aleksandar Zoričić, ki je v hrvatski reviji „Svitle-nik“ (štev. 3) na str. 146 zapisal, da je Trst „hrvatska gruda“ (hrvatska zemlja).

Ta trditev se nahaja v članku „Glagolica — štit hrvatskva“, v katerem Zoričić piše o razstavi glagolskih spomenikov po hrvatskih mestih in pravi, da bi bilo potrebno take razstave napraviti tudi v Trstu, Kotoru in Subotici, da bodo tako zajele vse pa tudi najmanjše kote hrvatske zemlje.

Slovenske pravljice v angleščini

Newyorško-Clevelandska založba The World Publishing Company je pred kratkim dala na ameriški knjigni trg prevod zbirke slovenskih ljudskih pravljic „The Golden Bird“ („Zlata Ptica“) v izboru in slogovni obdelavi pisatelja Vladimirja Kavčiča. V angleščino sta jih izvirnemu čaru zvesto prevedli Jan Dekker, v Združenih državah znana avtorica knjig za mladino, ter Helena Lenček, hčerka dr. Rada Lenčka, profesorja slavistike na Columbijski univerzi. Prav-

ljice je rahlo karikirano ilustrirala v risbi Mae Gerhard. Knjiga, prvi tak prevod iz slovenščine, je hkrati izšla tudi v Kanadi pri založbi Nelson, Foster & Scott, Ltd. Za to priliko je bil nekje v bohemski četrti Greenwich Village prirejen sprejem, katerega so se poleg prevajalk, ilustratorke in zastopnic založbe udeležili tudi nekateri domači kritiki mladinske književnosti, med njimi zastopnik 'New York Timesa.

Slovensci na Himalaji

V četrtek, 14. avgusta, je odpotovala iz Slovenije z avtomobili v Nepal 8. jugoslovanska himalajska odprava. Namerjena je osvojiti vrh Anapurne II, visok 7.937 metrov. V odpravi je skupno devet alpinistov, ki jih spremljata dva biologa. Vodja odprave, Aleš Kunaver, je že v nepalskem glavnem mestu Katmanduju, na pot pa so zdaj odšli še Lojze Golob, vodja do Katmanduja, Mi-kec Drašler, Tone Sazonov, Klavdij Mlekuž, Franc Štupnik, Matija Maležič, dr. Jože Andlovic, Zoran Jerin, Tine Martinčič in Tone Vrubar. Odprava se bo predvidoma vrnila v začetku decembra.

DJILAS NA ZAHODU

Hrvatska revija, ki jo četrtletno v Münchenu izdaja prof. Vinko Nikolić, je v svoji številki 1-2 letošnjega 19. letnika objavila pod gornjim naslovom članek, ki ga ji je napisal Mate Meštrović, sin svetovno znane-ega že umrlega hrvatskega kiparja Meštrovića. Mate Meštrović, ki živi v New Yorku, se je lansko poletje mudil v Jugoslaviji in je med drugim obiskal tudi Milovana Djilasa.

Meštrovićev članek je zanimiv, ker v njem odgovarja na dve vprašanja: ali Djilas in Tito delata sporazumno, in ali Severna Amerika podpira Djilasa kot Titovega naslednika. Na koncu pa poda mnenje Nixona.

ALI DJILAS IN TITO DELATA SPORAZUMNO?

„Tito je, kakor kaže, smatral, da Djilasova pot v ZDA in Anglijo koristi ciljem njegove začasne politike. Ta sklep je napravil v času razvitega demokratičnega socializma v Čehoslovaški, proces, ki sta ga Tito in vse jugoslovansko javno mnenje gotovo podpirala. Tito je verjetno upal, da bo slabitev sovjetske oblasti v vzhodni Evropi pomagala rasti njegovemu vplivu na tem delu sveta in da bo okrepila tiste sile, ki so poskušale ustvariti neko tretjo, „nevezano“ skupino v svetu, vzporedno s sovjetskim in ameriškim blokom, neopredeljene sile, ki so utrpel hude poraze s padcem Titovih zaveznikov Nkrumaha v Ghani in Sukarna v Indoneziji ter težkega poraza Nasserjeve vojske v vojni z Izraelom leta 1967.

Jugoslovanski vodje in diplomati so trdovratno trdili, da sovjeti ne bodo z vojaško silo intervenirali v Čehoslovaški. Te svoje trditve so krepili z izjavami, da je velika razlika med čehoslovaško 1968 in Madžarsko 1956. Čehoslovaško „demokracijo“ vsekakor vodi enotno komunistično vodstvo, v katerem ni potencialnih sodelavcev s sovjeti, kakor je bil to slučaj na Madžarskem s Kadarjem. Dalje: na Madžarskem je izbruhnila protirevolucija, katere dejanski namen je bil uničenje komunistične družbe in prevod Madžarske iz skupnosti socialističnih držav, kar vsekakor ni slučaj s Čehoslovaško.

Kako daleč se je Tito spustil v korist Dubčeku in čehoslovaškega procesa demokratizacije, dokazuje tudi Titov zmagoslavni obisk v Prago nekaj dni pred sovjetsko invazijo. Tita je partijsko vodstvo in narod navdušeno pozdravilo. Treba je seveda priznati, da je bil Tito tudi tu previden v svojih javnih nastopih in je med svojim bivanjem v Pragi poskušal izogniti se kakršnemu koli izzivanju Sovjetske zveze.

Po sovjetski invaziji v noči od 20. na 21. avgust 1968 in ogorčni polemiki med Moskvo in Beogradom, ki ji je sledila, je dovoljenje o izdaji vizuma Djilasu, da potuje v ZDA in v Anglijo, ostalo nespremenjeno. V času, ko je obstajala možnost, da bi sovjeti vdrli v Romunijo in Jugoslavijo in da bi tako uničili vse krivoverce v Vzhodni Evropi ter vse države tega področja znova podvrgli sovjetski nadvladi, je Djilasovo otovanje na Zahod Tito smatral za še bolj koristno. Bilo je potrebno, da pomaga naporom jugoslovanske diplomacije in samega Tita, da mobilizira ZDA in NATO, da bi priskočile na pomoč Jugoslaviji v slučaju sovjetskega napada.

Djilas kategorično trdi, da so mnenja o njegovem sporazumu s Titom povsem neresnična.

Ameriški uradni in poluradni krogi pa ne verjamejo tem Djilasovim trditvam. Prepričani so, da je bila Djilasova pot v ZDA in Anglijo v skladu s celotnimi naporom jugoslovanske zunanje politike v tistem času. V vseh svojih javnih nastopih in tudi v zasebnih razgovorih s političnimi faktorji na Zahodu se je Djilas energično zavzemal za zahodno materialno in vojaško pomoč Jugoslaviji v slučaju nevarnosti sovjetske invazije. Ti Djilasovi nastopi so povsem identični z akcijo Titove diplomacije, da bi odvrnila sovjetsko nevarnost s tem, da bi prepričal Moskvo, da bi napad na Jugoslavijo lahko privedel do evropske ali celo do svetovne vojne, češar sovjeti vsekakor nečajo.

V svojih člankih v londonskem Timesu je Djilas postavil svojo in Titovo te-

„Prvi nasvet se tiče stvari, ki jih imamo pred seboj, ki jih delamo, ki jih opazujemo: IMEJMO VEDNO ODPRTE OČI, DA SE BOMO LAHKO ČUDILI. ČUDENJE! Priporočam vam čudenje! Zazrtost! mi nikdar ne bomo mogli izčrpati zmogljivosti stvari, ki se nam nudijo, da jih spoznavamo, da jih odkrivamo. „FONS VINCIT SITIENTEM, STUDENEC PREMAGA ŽEJNEGA,“ pravi sv. Avguštin. Studenec je bolj bogat kot moja žeja in zato moram hoditi do tega vrelca poln začudenja nad neizmerljivo globino stvari, ki so pred menoj. Moram imeti duha vedno pripravljene da se začudim, da se navdušim, da se zazrem.“

Pavel VI., kot milanski nadškof, duhovnikom l. 1961.

zato, da je Jugoslavija najvažnejši nasprotnik Sovjetske zveze, vsaj v sklopu evropskega komunizma in da je končni cilj današnje sovjetske strategije v vzhodni Evropi uničiti Jugoslavijo in titoizem, kot glavno sredstvo komunističnega krivoverstva in komunističnih trejn v svetu. „Glavni cilj sovjetske agresije,“ je pisal Djilas, „in najvažnejša ovira ni v tej fazi Romunija, niti ne Čehoslovaška. Glavni cilj je Jugoslavija... Liberalne reforme v Jugoslaviji, preveč previdne, niso nikdar grozile Sovjetski zvezi. Toda jugoslovanska neodvisnost tako ščuva vzhodnoevropske satelite in jih tako hrabri, da neprestano iščejo novih možnosti za svojo neodvisnost in načinov, da jo dosežejo.“

Iz ostrega napada moskovskih Izvestij z dne 16. oktobra 1968 je tudi razvidno, da Kremelj trdi, da je Djilas odšel na Zahod v sporazumu s Titom ali pa vsaj kot eksponent Titove politike v tistem času. Z moskovskega stališča je bila Djilasova pot na Zahod naperjena proti interesom sovjetske politike na Balkanu.

Toda, razvidno je, da je Djilasu, v kolikor je obstajal kakšen dogovor, težko slediti Titu in njegovim iznenadnim političnim preorientacijam. Decembra 1968, tik pred Djilasovo vrnitvijo v Beograd, se je Tito znova poskušal približati Rusom. Ali je bilo to zato, ker je prišel do zaključka, da Jugoslaviji od strani sovjetrov itak ne preti nevarnost, kakor je mislil ob sovjetski invaziji v Čehoslovaško, ali pa zato, ker mu ni uspelo znova prevariti Amerikancev, da bi od njih dobil materialno pomoč, na katero je upal z izgovorom, da Jugoslaviji grozi neposredna nevarnost sovjetskega napada, to ni povsem jasno. ZDA medtem v sedanjem trenutku imajo svoje velike probleme, zunanje in notranje politične probleme in se nočejo posebej zanimati za Jugoslavijo, še manj ji nuditi finančno pomoč, kakršno so ji dajale prejšnja leta in na katero je Tito upal tudi sedaj. Prav tako je gotovo, da bo še težje prepričati novo, Nixonovo vlado, da je v ameriškem ideološkem in strateškem interesu nova pomoč Jugoslaviji in sicer pomoč v toliki meri, da bi mogla rešiti vsaj nekaj svojih notranjih problemov.

Zato je Tito v takem položaju v dolgem razgovoru z zagrebškim „Vjesnikom“ z dne 1. decembra 1968 zagovarjal pomirjenje položaja v vzhodni Evropi. „Zaleti je,“ je trdil Tito, „da sedaj zadeve ne dramtiziramo, temveč, da stvar pomirimo, da bo v mednarodnem delavskem gibanju čim večje sodelovanje.“ Tito je nadalje trdil, da „mi od nikogar ne zahtevamo pomoči, in tudi ne od Amerike,“ ter je ostro zavrnil Ruskovo izjavo sovjeto, naj ne ogrožajo Jugoslavije, ker da ta „spada v področje, za katerega je NATO življenjsko zainteresiran...“

ALI SEVERNA AMERIKA PODPIRA DJILASA KOT TITOVEGA NASLEDNIKA?

...V kolikor Washington podpira kakega poedinca za Titovega naslednika, je to Milovan Djilas. Takšno stališče vodilnih ameriških krogov je rezultat raznih faktorjev.

Poleg Tita je Djilas gotovo najbolj znana osebnost v Ameriki in v zahodni Evropi s področja Jugoslavije in Balkana. On je avtor knjige Novi razred, ki je bila v svetu prodana v nad 3 milijone izvodih. To in v neki meri tudi Djilasovo knjigo Razgovori s Stalinom so

prečitali gotovo vsi ameriški izobraženci, prav gotovo pa vsi profesorji in drugi strokovnjaki, ki se bavijo s problemi komunizma v vzhodni Evropi. Ameriški uradni krogi smatrajo, da je Djilas s svojim pisanjem in politično borbo mnogo doprinesel k rušenju stalinizma in sploh komunističnega ideološkega monolitizma in tako napravil velike usluge svobodnemu svetu...“

„Prav tako se je Djilas boril na strani zmagovalcev v drugi svetovni vojni, nekaj, kar mu uradni in poluradni krogi v ZDA in zahodni Evropi pripisujejo v dobro. Na Djilasa gledajo kot na preizkušene borca in „zaveznika“. Končno, Djilas na Zahodu uživa dimenzije junaške osebnosti, človeka, ki se je boril za idealne v gorah svoje primitivne dežele; človeka, ki se je dvignil na najvišjo stopnjo oblasti, postal podpredsednik Jugoslavije in glavni ideolog krivoverške jugoslovanskega komunizma, pa se je nato vsemu temu odrekal in znova začel boj, gotovo osamljen in preganjan v svoji deželi. On je končno po drugi svetovni vojni odsedel 9 let v zaporu, pa ga vse te preizkušnje niso strle. Vse je preživel, prišel na svobodo ter je v moralnem pogledu zmagovalac nad svojimi bivšimi partijskimi tovariši. Reforme, ki jih je Djilas predlagal v letih 1952 in 1953, so delno izvedli v Jugoslaviji...“

„Jasno je, da more biti vsa podpora, ki jo Djilas dajajo uradni in poluradni krogi v ZDA ter ameriški tisk, nezadostna, da bi mu zagotovila Titovo nasledstvo. Odločilni faktor bo vsekakor notranji odnos sil v Jugoslaviji v trenutku krize. Prav tako morejo biti odločilne poteze ZDA in ZSSR v tem trenutku...“

MNENJE NIXONA

„Treba je končno tudi proučiti stališče, ki ga bo zavzel novi ameriški predsednik Nixon in njegova vlada do Jugoslavije. To je končno važnejše, kakor izjave Ruska, ki jih je dal decembra 1968, to je, da ZDA ne smejo dovoliti, da bi Sovjetska zveza intervenirala v čoni, ki leži med dvema blokoma, se pravi v Avstriji in Jugoslaviji. Čeprav obstaja v ameriški zunanji politiki kontinuiteta in da politiki drugače gledajo na stvari, kadar so v opoziciji, kakor pa, kadar so sami na vladi, vendar je dejstvo, da Nixon Titu in njegovemu krivoverstvu ne daje take važnosti, kakor so mu jo dajali neki demokratični strokovnjaki za zunanje zadeve, med njimi npr. George Kennan in krogi okoli Sveta za zunanje zadeve.

V svojih predvolilnih napadih na Nixona je New York Times pisal, da Nixon ne razume stvarnih potreb ameriške politike, ker da je, poleg drugega, glasoval proti nujni pomoči, ki jo je Jugoslavija potrebovala vsled suše leta 1950. Nadalje v članku, ki ga je napisal za Saturday Evening Post leta 1963, Nixon trdi, da Amerika ne sme storiti ničesar „za komunistične vlade teh (vzhodnoevropskih) dežel, edinole v slučaju, če ta pomoč pomaga narodom, da se otresejo komunističnega režima“. Nixon je kategorično zavračal tezo, da je jugoslovanski komunizem „bolj liberalen“ od tistega v ZSSR: „Zadnja leta je ljudstvo v Jugoslaviji pretrpelo več, kakor ljudstvo v ZSSR. Ameriška pomoč je prinesla zelo malo ali nobene pomoči ljudstvu v Jugoslaviji,“ je izjavil Nixon.

Z ozirom na Nixonovo gledanje na Tita in njegov režim in z ozirom na dejstvo, da nastaja vedno odločnejša opozicija proti kakršni koli nadaljnji masovni pomoči kateri koli državi, zlasti ne tistim, ki niso „zavezniki“ Amerike, je težko misliti, da bo Nixonova vlada dala Jugoslaviji večjo materialno ali vojaško pomoč, če ne bo prišlo do temeljitih notranjih sprememb. Zato bo moral Tito iskati rešitev težkih notranjih problemov v Jugoslaviji v notranjih reformah in liberalizaciji režima, a ne s krpanjem položaja z velikimi zunanjimi posojili in drugimi vrstami finančne pomoči.“

Novice iz Slovenije

NOVO MESTO.— Zavod za kulturno dejavnost je izbral letošnji kulturni abonma. V novomeškem gledališču bodo gledavci mogli videti poleg predstave mladinskega gledališča še M. Bora Ples smrti; Hemingwayjevo Peto kolo; Andersona Veš, da ne slišim, če teče voda; Simona Bosonoga v parku; Labriha Ljubljani Celimar in Skrivnostnega povabljenca N. Simona. Slovensko gledališče iz Trsta bo gostovalo z enim delom, dočim bodo domači igralci pripravili Millerjevo delo Cena.

MURSKA SOBOTA.— Na II. mednarodni likovni razstavi „Panonija 69“ bo razstavljalo v septembru 70 umetnikov. Najmočnejše bodo zastopani domači umetniki iz vzhodno-severnega dela Slovenije ter nekaj umetnikov, ki jih tematika veže na panonsko področje. Poleg teh bodo zastopani avstrijski, madžarski in slovaški umetniki. Zaradi razsežnosti razstave bodo v Soboti razstavljena samo olja, ostale storitve (kiparstvo in grafika) pa v dvorani zdravilišča Radenci.

ČRNOMELJ.— Novo asfaltno cesto iz Črnomlja na Vinico so slovesno odprli 11. avgusta. Cesto so zgradili s fondi republiškega cestnega sklada, toda občani in delovne organizacije so prispevale več kot milijon dinarjev.

MARIBOR.— Studenci so že dokaj časa del Maribora, vendar še nimajo vodovoda. Prebivalci se že več let trudijo, da bi jim občina napeljala vodo, vendar jim to zaenkrat še ni uspelo. Lani so sami občani prispevali v ta namen 8 milijonov din in dobili vodo v petih ulicah. Letos so bili občani iz Studencev pripravljani prispevati 30 milijonov din, to je polovico vseh stroškov za napeljavo vodovoda v ostale ulice. Svet za komunalno gospodarstvo ni imel denarja, zato so občani povišali svoj prispevek na 38 milijonov, ob občini pa zahtevali, naj prispeva vsaj 25 milijonov. Toda kljub prizadevnosti Studencev ni bilo nič, ker je komunalni svet namenil denar le za napeljavo vodovoda na Tezmer.

UZENICA.— Do druge svetovne vojne so bili po raznih krajih Slovenije znani živinski in obrtni sejmi. Potem so seveda ti tradicionalni sejmi postali neprimereni in nepotrební. Toda zadnje čase vedno bolj skušajo obnoviti te stare tradicije. V Uzenici so že lani obnovili Martinov sejem, ki je presegel vsa pričakovanja. Zato so letos obnovili še Rokov sejem, na katerega so prišli obrtniki in živinorejci ne samo iz te okolice, ampak celo s Hrvaške.

LJUBLJANA.— Po podatkih republiškega zavoda za statistiko so se do

začetka avgusta cene v gostinstvu podražile v primeri z lanskim cenami povprečno za 8,1%. Zavod je upošteval cene vseh večjih restavracij in hotelov in ugotovil, da so bile gostinske storitve julija 69 za 6,3% dražje kot julija 1968. Hrana je stala v restavracijah 9,4% več kot lani, alkoholne pijače 9,9% več in brezalkoholne celo 12,7%, edino nočnine so se pocenile za 0,2%.

TRBOVLJE.— Stalno pomanjkanje cementa v Sloveniji je nagnilo trboveljsko cementarno k povečanju svojega obrata. V Sloveniji producirajo v enem letu 380.000 ton cementa, od tega samo v Trbovljah 200.000, kar pa še zdaleka ne krije vseh potreb. Zato kupujejo v istrskih cementarnah in z uvozom še kakih 280.000 ton. Z deli za razširitev trboveljske cementarne so že začeli, glavna gradbena dela pa bodo začeli v zadnji tretjini leta. Ko bo začela leta 1972 polno obratovati nova rotirna peč, se bo povečala zmogljivost cementarne za 380.000 ton cementa letno. Tehnologija za novi del cementarne je zasnovana tako, da bo mogoč prehod od mokrega na suhi postopek; kot gorivo za žganje klinkerja bodo uporabljali premog iz zasavskih rudnikov. Pri sedanji produkciji je zaposlenih v cementarni 415 delavcev, pri proizvodnji 580.000 ton pa bo zaradi moderne tehnologije zaposlenih samo 65 oseb več.

LJUBLJANA.— Svet ljubljanske univerze je soglasno sprejel osnutek statuta ljubljanske univerze. Glede sedanje visoke šole za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani je svet bil za to, da se ta šola vključi v univerzo kot samostojna fakulteta.

Umrli so, Ljubljana: Tone Seliškar, pisatelj, Drago Vrhovec gradbeni tehnik v p., Jože Kavšek up., Marija Čuden, Ivanka Jesenko r. Žebre, Matija Čuk žel. up., Anton Škofič up., Ivana Mašič r. Polc (žena g. Stanka Masiča, bivšega sodnika upravnega sodišča v Celju, sedaj v Chicagu), dr. Stanko Rape, Anton Fucks klep. mojster, Ivanka Lampič, Leopold Grašič up., Ivan Senožetnik (81 l.), Novo mesto, Ivanka Kavčič, Hotavlje, Janez Ribnikar (81 let) Maljeverata, Senično, Anton Jančič up. Dravlje, Fran Lesjak (82 l.) Planina pri Sevnici, Ivan-Johan Birkelbach, Črnomelj, Stane Ulčar up. Vrhnika, Justina Kronovšek up. Maribor, Marija Pleskovič r. Rigler, učiteljica, Črnuče, Terezija Grden r. Sonc, Črnuče, Marija Kačič r. Zorinc, Celje, Janez Bezeljak, šol. upravitelj Babno polje, Marija Križaj r. Cunta, Ajdovščina, Frančiška Zovršnik r. Stegnar, Podgorje, Frančiška Sifer r. Knific, Stražišče, Franja Kranjc, Celje, Francka Klemenčič up., Novo mesto, Marija Strniša r. Eckar, Kranj.

Jože Grabnar — 60-letnik

Jože Grabnar se je rodil 29. avgusta 1909 v vasi Bič pri št. Vidu na Dolenjskem. Mlada leta je pač preživel kot drugi kmečki fantje, a ko je izbruhnila druga svetovna vojna je že bil zrel mož. Ob revoluciji v domovini se je kot pošten kmečki fant takoj odločil za borbo proti komunizmu in ga srečamo med vaškimi strazarji na postojankah v Zagorici in Selu Šumberg. Ob italijanski okupaciji je Jože organiziral in vodil skupino strazarjev, ki je odšla v hribe, ki se je moral zaradi premoči komunistov umakniti na od Nemcev zasedeni del Slovenije. Ko je bilo v Ljubljani ustanovljeno slovensko domobranstvo, je Jože Grabnar prišel v Ljubljano tri skurine po 30 mo. Nekaj časa je ostal domobranec v Ljubljani, a ob ustanovitvi Stiškega udarnega bata-

ljona pa do konca vojne je bil v 16. četi tega bataljona. Znašel se je z ostalimi soborci v Vetrinju, od koder je tik pred odhodom njegovega transporta v Titovino pobegnil. Pozneje je bil begunec v Italiji od koder je emigriral v Argentino.

Značilnost 60-letnika je, da je bil hraber borec in da je takoj, ko so se organizirali protikomunistični borci v Argentini vstopil v to organizacijo, v kateri vztrajno deluje in je sedaj odbornik DSPB Tabor.

Jožetu Grabnarju čestitamo k njegovemu slavu z željo, da mu Bog dodeli še mnogo let v veselje družine, in da tudi v bodoče ostane aktiven protikomunist.

Srečanje slovenskih srednješolcev

Letošnje srečanje slovenskih srednješolcev, združenih s tekmovanjem v nekaterih športih je bilo v nedeljo, 24. avgusta v Slovenski vasi. Že lani, ob prvem izletu srednješolcev tečaja Marka Bajuka iz Buenos Airesa in Slovenske vasi v Rožmanov zavod v Adrogué so sklenili, da bodo ta srečanja vsako leto in to izmenično v Adrogué in v Slovenski vasi. Tako se je to nedeljo zbralo precej srednješolcev in staršev v cerkvi Marije Kraljice sveta v Slovenski vasi kjer je med sv. mašo g. Sodja vsej mladini prikazal nekaj nad vse tehnični misli o vlogi sodobne mladine v svetu.

Po končanem cerkvenem opravilu je bilo treba kar hitro pričeti s tekmovanji, saj je bil izlet združen s športnim nastopom in za zmagovalce so bili pripravljene lepi pokali in medalje, ki so jih podarili osrednje društvo Zedinjena Slovenija, Naš dom iz San Justa in Slovniški dom iz Ramos Mejije.

Doroldno so se pomerili na igrišču Hladnikovega doma ekipe Adroguéja, Lanusa in Slovenske hiše v nogometu. Moštvo iz Slovenske vasi je premagalo oba nasprotnika: Adrogué z 1:0, Slovensko hišo pa s 3:0. Po opoldanskem

odmoru so se merili v tekah: pri fantih sta zmagala Adroguéjčana Marko Zupanc na 100 in Gregor Batagelj na 400 m, pri dekletih je bila prva na 100 m Marjeta Stariha (Slov. hiša), na 400 m pa Miriam Sušteršič (Slovenska vas). Po tekih so na novem lepem igrišču v Baragovem misijonišču tekmovale fantovske in dekliške ekipe v odbojki. Dekleta iz Slovenske hiše so premagale ekipo iz Slovenske vasi, pri fantih pa so prav tako odnesli zmago pred Adroguéjčani in Lanuščani fantje iz Capitana. V namiznem tenisu je zmagal Jože Tominc (Slovenska hiša).

Pred razdelitvijo pokalov in medalj, ki je bila v Hladnikovem domu, je vse udeležence pozdravil predsednik Društva Slovenska vas Lovre Jan. Po tem pozdravu je ga Pavlina Dobovšek v imenu Odbora staršev izrekla zahvalo vsem izletnikom, jih še povabila na prihodnje srečanje v Adrogué in naprosila go. Danico Petriček, naj izroči zmagovalcem priborjena odličja. Gospa je po kratkem nagovoru, ki bo mnogim ostal v spominu, to tudi izvršila. S tem je bilo zaključeno II. srečanje naših srednješolcev.

SLOVENCI PO SVETU

AVSTRALIJA

Slovenske izseljence širom Avstralije najbolj povezuje mesečnik Miali, ki ga urejuje in izdaja v Sidneyu p. Bernard Ambrožič. To slovensko osrednjo osebnost med Slovenci v Avstraliji bi lahko imenovali nestorja vodnikov slovenske emigracije. Saj mu je bogastvo izkušnje z izselenci v Severni Ameriki in Avstraliji tako približalo problematiko izseljenca ne samo v materialnem, ampak predvsem v duhovnem pogledu, kot verjetno nikomur drugemu.

MELBOURNE

V Melbournu v Baragovem domu pa ima sedež p. Bazilij, ki je nekaj potujoči dušni pastir, slovenskih izseljencev v Avstraliji. V Melbournu je tudi Slomškov dom, kjer delujejo slovenske sestre in je zelo delavno Slovensko društvo, ki izdaja od časa do časa društveno glasilo Vestnik. To društvo si med drugim prizadeva, da bi povežalo vsa slovenska izseljenska društva v Zvezo slovenskih društev v Avstraliji. Pri vseh društvih je naletela ta misel na zelo ugoden odmev.

V zadnjem času je bil v Melbournu največji dogodek 20. julija, ko je bilo prvo slovensko žegnanje. Na žegnanje je prišel ukrajinski škof Ivan Praško in pripeljal s seboj celo pevski zbor, da je bila staroslovenska liturgija lepša in popolnejša. Množica Slovencev se je zbrala pri sprejemu pred cerkvijo in tudi narodne noše so bile številne. Ob vstopu škofa v cerkev so slovenski pevci zapeli „Ti si velik duhovnik...“ Z zanimanjem so nato slovenski verniki sledili bizantinski liturgiji in ni bila težava razumeti staroslovenski jezik. Škof Praško je v pridigi v angleškem jeziku lepo poudaril veliko misijonsko delo sv. bratov Cirila in Metoda ter njihov vpliv na zadnjem červenem zboru. Ob zaključku slovesnosti so slovenski pevci zapeli ukrajinsko „Na mnogaja leta“.

Prva igra v dvorani Baragovega doma je bila odigrana v soboto, 9. avgusta in sicer „Pri belem konjičku“ Slovensko društvo pa pripravlja igro „Razvalina življenja“.

BRISBANE

Bežen pogled po ostalih slovenskih naselbinah daje tole sliko: v Brisbane deluje Slov. društvo „Planinka“ in izdaja svoj tromesečnik pod naslovom „Glas planinke“ in ga urejuje Mirko Cuderman. V tem krajevnem listu je bilo objavljeno: Slovencev v Brisbane ni mnogo, vendar jih je skoraj polovica včlanjenih v društvo. Članarina je izredno nizka in na svojih prireditvah društvo pobira le prostovoljne prispevke. Kljub temu „Planinka“ razpolaga že z majhnim kapitalom, s katerim si bodo, ko bo še nekoliko narasel, nabavili zemljo za bodoči Slovenski dom v Brisbane.

Društvo se ponaša z izredno visokim številom družabnih večerov, katerih so imeli do sedaj preko sto. Razpolagajo tudi z lepo slovensko knjižnico, Ratera se stalno povečuje. Ljubitelji šaha se zbirajo v šahovskem krožku društva.

Stanko Majcen: MATERE

Ob vzpizoritvi Slovenskega gledališča v Buenos Airesu

Slovensko gledališče je 16. avgusta t. l. na odru osrednje hiše postavilo na oder Majcnovo trojejanško „Materé“. Kakor je dr. T. Debeljak pred premiero povedal občinstvu je naše gledališče igro naštudiral v počastitev 80-letnice avtorja.

Ko je bila ta igra pred dobrimi dvajsetimi leti, za časa vojske, vzpizorjena v Ljubljanski Drami, je avtor izjavil, naj občinstvo v njej ne išče kakšne simbolike, niti kakšnih rešitev (ki jih, v zadnjem stadiju, umetnost tako ali tako ne more dati). Pisal da je delo zato, da bi se vsaj za nekaj ur iztrgal iz hudih dni; da bi se pomiril.

Zivljenje v tujini zlasti v emigraciji, je prav tako življenje v hudih časih neke vrste življenje sredi stalne vojske. Ni dvomiti, da je tudi zato — kakor tiste dni v Ljubljani — zdaj naše občinstvo tu s hvaležnostjo sprejelo ta nekajurni oddih. Saj že dolgo časa nismo v veliki dvorani slišali takega aplavza.

Vsako pisanje ima poleg vsebine, ki jo je avtor zavestno hotel dati, lahko še neko, ki je podzavestno stekla preko pisala na papir. Danes literarni kritiki tako v svetu kakor v domovini ugotavljajo (naj jim je ideja, da je kmet lahko garancija za narodni obstoj pri srcu ali ne...), da se je avtor zatekel v odrešujoče zdravje domače vasi, tam iskal zdravih korenin, ki naj narod ohranijo.

12. julija je bila v Brisbane prva slovenska odrska prireditev v režiji ge. Cudermanove: Razvalina življenja, ki je dobro uspela.

Društvo Planika je imelo 26. julija občni zbor. Ta je pretresal vprašanje, če je že čas za nakup zemljišča za bodoči Slovenski dom. Pa so nakup zaenkrat še odložili. Pri volitvah je odbor ostal v glavnem nespremenjen. Dosedanji predsednik Mirko Cuderman je prevzel mesto tajnika, novi predsednik pa je Jože Barbiš.

CANBERRA

V Canberri je slovensko društvo pričelo izdajati tromesečnik „Pavliha“ predvsem za svoje članice in člane. Ureja ga g. Franci Bresnik. Tudi v Canberri se rojaki pripravljajo na to, da bi postavili svojo streho. Denar za gradnjo jim v glavnem prinaša članarina in prireditve, katere so vedno dobro obiskane. Plesne zabave imajo v prostorih „Harmonie German Club“. Enajstega maja pa je društvo pripravilo proslavo materinskega dneva.

SYDNEY

V Sydneyu so letos Slovenci zabeležili dva velika uspeha. Prvi je bil nakup zemljišča v Horsley Parku, drugi pa uspehi Prešernov tabor na cvetno nedeljo.

Zemljišče je zelo lepo in leži v okolici Sydneya, na vrhu vzpetine, odkoder je prekrasen razgled na mesto. Na zemljišču že stoji stanovanjsko poslopje, a kot prvi naslednji korak ima društvo v načrtu postaviti dvorano in urediti športna igrišča. Do avgusta t. l. je bilo plačanih za zemljišče prvih 12 obrokov. V štirih letih bo vse plačano.

Na cvetno nedeljo se je vse, kar je slovenskega v Sydneyu, zbralo na tretjem letnem taboru, ki se je tokrat prvič vršil na slovenskem zemljišču in bil posvečen spominu dr. Franceta Prešerna. Moralni uspeh tabora je bil mogočen in je zapustil globok vtis na vse.

Sydneysko društvo posveča poleg družabnih prireditev največ napora vzgoji mladine ter vzdržuje slovenske šole v več predmetih tega lepega pristaniškega mesta.

V prihodnjem finančnem letu namerava imeti Slovensko društvo Sydney 10 večjih prireditev. Največ jih bo v poljski dvorani v Cabramatti in v cerkveni dvorani v Smithfieldu. Na sloven-

Vsak teden ena

IZ CIKLA „PANONIJA“

Stanko Majcen

Zgubi se nad našo poplavo
kdaj bela, kdaj črna storklja,
v dimu si splete gnezdo,
privzdigne leseno nogó ko torklja.

Prigagajo kdaj gosi od juga,
iz megle lete v megló,
prek nas se jim mudi, ni čuda,
iz temé lete v temó...

Ostajamo sami in tudi
sami bomo ostali:
le veter panonski preganja nam čudi
in piska na svoje piščali.

skem zemljišču družabne prireditve ob nedeljah. Združene bodo s slovensko šolo in družabnostjo za odrasle. Za september sta v pripravi dve prireditvi za praznovanje očetovskega dne.

ADELAIDA

V Adelaidi pa imajo slovenski klub. Poročajo, da vse svoje finančne in osebne moči vlagajo v to, da bi čimprej zgradili slovenski dom. Če jim bo šlo vse po sreči, bodo cilj dosegli v dveh letih. Zemljišče že imajo ter so tudi že postavljene temelji nove zgradbe. Gradijo, kolkor dopuščajo razmere in sredstva.

Novomašnik iz Slovenije pride v Avstralijo

Pater Bazilij pa bo dobil sedaj pomoč. Prišla bo naravnost iz Slovenije in to v osebi novomašnika p. Stankota Zemljaka. Za frančiškanskega duhovnika ga je posvetil mariborski pomožni škof dr. Vekoslav Grmič v baziliki Lurške Mater božje v Brestancih ob Savi. Z njim je bil posvečen tudi njegov starejši brat, duhovnik mariborske škofije. Teden pozneje, v nedeljo, 27. julija, sta oba v isti baziliki slavila svoj novi maši.

Pater Stanko in brat izhajata iz družine s šestimi otroci. Zemljakova domačija leži v vasi Poklek v občini Sevnica ob Savi. Sin Stanko se je šolal v Bianci, v Krškem in v št. Vidu nad Ljubljano. Po maturi na gimnaziji je leta 1960 postal frančiškan. Že sredi bogoslovnega študija v Ljubljani se je odločil da sprejme vabilo iz Avstralije in da gre tja po mašniškem posvečenju. Samo velika ljubezen do rojakov v tujem svetu je zmogla žrtve, da je zapustil domovino in šel v svet.

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebnosti

Krščen je bil Avgust Poglajen, sin Avgusta in Marije roj. Babnik. Botra sta bila Albina Babnik in Anton Krajnik. Krstil ga je pa g. p. Ciril Petelin.

Umril je Vencelj Turk, ki je stanoval na področju San Martina. V Argentino je prišel pred 40 leti iz vasi Lopata pri Hinjah v Suhu Krajini, kjer je bil rojen 1901. Vsa ta leta je trdo delal, pa si je s pridnostjo zgradil lasten dom. Ko so po drugi svetovni vojni prišli v Argentino številni Slovenci, je takoj poiskal njihovo družbo, se udeleževal nji-

hovega društvenega življenja in obiskoval slovensko mašo v San Martinu. Postal je tudi član Slovenskega doma v San Martinu. Dne 28. avgusta se mu je iztekla življenjska pot. Slovenski dom v San Martinu je dal na razpolago prostor, kamor so ga prihajali kropit prijatelji in znanci. Dne 30. avgusta je bil ob lepi udeležbi rojakov pokopan na sanmartinskem pokopališču. Pogrebno sv. mašo je daroval g. župnik Gregor Mali, ki je opravil pogrebne molitve tudi na grobu. Bog mu daj večni mir in pokoj, njegovim sorodnikom pa izrekamo iskreno sožalje.

njegova dolgoletna režiserska praksa iz drame potegniti ves sok. Režiserju je uspelo rešiti tudi tiste drobne probleme, ki so jih zlasti naša domača dela polna, malenkosti, ki so gledalcem nevidne, ki pa tako strašno motijo, kadar jih režiser ni pravilno rešil. Podal nam je verno, pristno sliko življenja na deželi. Dvomim, da je koga motilo, ker je „sneženska“ zgodba bila narečno prenesena nekam med Ljubljano in Gorenjsko. Slog te močne realistične drame in krepak jezik sta tako gosta, da ji ne zamenjava narežja (niti ne eventualni prevod) ne moreta škoditi.

Lebar g. Lojzeta Rezlja je bil prepričljiva pojava. Če mu v zadnjem dejanju vloga ne dopušča, da bi bil vedno pričujoč in je tudi sicer v teh prizorih igralec popustil, moramo reči, da je v prvem dejanju postavil pred nas tragično figuro sedemdesetletnika z veliko prepričljivostjo. Ta bi bil tudi za poklicnega igralca, ki stalno nastopa, trd oreh. (Tako pri njem, kakor pri drugih, je bilo videti, da je režiser pazil na skrbno izgovarjavo in je to, poleg dobro naštudiranega premikanja nastopajočih bila ena največjih vrlin predstave.)

Tudi glasovno je odgovarjal staremu Lebarju, zlasti v nemi igri pa bi bilo treba paziti na hojo, ki se temu igralcu dostikrat rada sprevrže v stopicanje. Lebar je starec — a je dedec! — Ga. Frančiška Reja je ustvarila Lebarko, ženo, ki podpira tri ogle, zdaj krepko, zdaj nežno, v kretajah in glasu obvladujočo „register“. Prepričljiva. Eno iz-

(Nad. na 4. str.)

Vestnik SDO - SFZ**SPORTNI DNEVI**

Odbojka SDO: 31. avgusta so tekmovale dekleta v odbojki v San Martinu. Slovenska vas se ni predstavila, ker ima vse odigrane tekme izgubljene.

1. San Martín 1 (16/8/12)
 2. Morón 2 (15/5/15)
 3. Ramos Mejía 1 (6/15/12)
 4. Ramos Mejía 1 (15/10/12)
 5. San Martín 2 (8/15/15);
- končna lestvica: San Justo 4, San Martín 3, Morón 2 Ramos Mejía 1, Slovenska vas 0.

Nogomet: V nedeljo, 7. septembra, igrajo v Slovenski vasi ob 11 Ramos Mejía — Slovenska vas in ob 13 Adrogué — San Martín.

Lahkoatletski turnir bo v Slovenski vasi 26. oktobra.

OBVESTILA

Sobota, 6. septembra 1969:

7. kulturni večer SKA v gornji dvorani Slovenske hiše točno ob 8, bo obravnaval temo Razvoj revolucionarne misli; predaval bo v okviru teološkega oddelka g. dr. Mirko Gogala.

V Slovenski vasi Prosvetni večer o temi: Slovenska pesem in beseda. Organizira srednješolski tečaj Slov. vasi ob 20. uri.

Na Pristavi v Castelarju sestanek za fante in dekleta ob 18.

Nedelja, 7. septembra 1969:

V Slovenski hiši ob 24-letnici smrti Leona Rupnika Spominška svečanost s sv. mašo ob 9.30 in spominško besedo pred spomenikom junakov.

V okviru Ciklusa predavanj družab-

nih vedah bo po slovenski maši v Slovenski hiši v gornji dvorani predaval Marko Kremžar o temi: Gospodarski sistemi.

V San Justu Mladinski dan.

Sobota, 13. septembra 1969:

SKAD vabi člane in prijatelje na razgovor z g. Simčičem, ki bo ob 19. uri.

Nedelja, 14. septembra 1969:

V Slomškovem domu obletnica blagoslovitve in otvoritve doma.

Zveza slovenskih žena in mater vabi vse žene, matere in vzgojiteljice k skupni sv. maši ob pol 10 v Slovenski hiši, da se Bogu skupno priporočimo za odgovorno osebno delo in delo v organizaciji. Vsakoletna maša na drugo nedeljo v septembru naj postane naša ura molitve in zahvale za vse uspehe in ura prošnje za pomoč pri našem delovanju.

Sobota, 20. septembra 1969:

V Slovenskem domu v San Martinu ob 20 prijateljska večerja med šahisti Slomškovega doma in doma v San Martinu.

Nedelja, 21. septembra 1969:

V Slovenski hiši ob 16 v okviru Slom-

Dr. FRANC KNAVS

ODVETNIK

Lavalle 1290, p. 12, of. 2, Capital
T. E. 35-2271

Uradne ure od 17—20

Na telefonu tudi dopoldne (10—12)

Luján, Alte. Brown 100

T. E. 105 ali 516

V petek in soboto od 9—13

škove proslave 20-letnica slovenske šole v Argentini z igrico „Sola v nebesih“.

Četrtek, 25. septembra 1969:

Redno mesečno predavanje slovenskih mater in žena bo ob 16.30 v Slovenski hiši. Predaval bo g. Božidar Fink „Ob mejah življenja“.

Nedelja, 5. oktobra 1969:

V Slovenskem domu v San Martinu popoldne velika sanmartinska tombola.

DRUŠTVENI OGLASNIK

Zedinjena Slovenija se zahvaljuje vsem, ki so sodelovali pri organizaciji ter prodaji rife, katere izkupiček je bil namenjen za sklad slovenskega šolstva. Izžrebana je bila številka 260.

Seja izvršnega odbora Zedinjene Slovenije bo v četrtek 11. septembra ob 20. uri v sejni sobi društva.

Knjižnica Zedinjene Slovenije posluje v ponedeljek, sredo, četrtek in petek od 18—20 in vsako nedeljo po maši.

Uradne ure društvene pisarne so ob delavnikih (razen torika) od 16—20 ter ob nedeljah po maši.

Dr. Tone Žužek

ADVOKAT

Uradije od 17,30 do 19,30 ure.

Ponedeljek, sredo, petek.

Lavalle 2331, 5º p. Of. 10

T. E. 47-4852

Prodaj parcelo v Miramaru

Telefon: 60-4415

Martiniano Leguizamón 4069

1. nadstropje, dep. 6

VILLA LUGANO (poleg kolodvora)

SFZ SDO

San Justo

MLADINSKI DAN

V NEDELJO, 7. SEPTEMBRA 1969

Program:**Dopoldne:**

- 8.00 mladinska maša v župni cerkvi
- 9.00 skupen zajtrk
- 10.30 predavanje g. Simčiča

Popoldne:

- 15.00 dviganje zastav
- 15.30 odbojka: fantje iz San Justa; dekleta San Justo: San Martín
- 17.00 pozdrav predsednice iz San Justa in predsednika Zveze
- 17.30 nastopi: naraščajnice, mladenke, mladci, dekleta in fantje

Igrajo: THE GOLDENTONES

Vse slovenske rojake od blizu in daleč, posebno še iz Ramos Mejia in okolice vabimo na

PROSLAVO

obletnice in blagoslovitve Slomškovega doma

V NEDELJO, 14. SEPTEMBRA

- ob 10,30: Dviganje zastav
- ob 11: Slovesna sv. maša, ki jo daruje direktor msgr. Anton Orehar za vse žive in mrtve člane Slomškovega doma
- ob 12 skupno kosilo
- ob 16 — popoldanski nastop z govornim g. Miloša Stareta.
- Sledi prosta zabava

Sodeluje orkester THE GOLDENTONES

Prostovoljni prispevki so namenjeni knjižnici Slomškovega doma

VELIKA SANMARTINSKA TOMBOLA

bo v nedeljo, 5. oktobra, popoldne

GLAVNI DOBITEK: stereofonski kombinado (vrednost 150.000.—).

Ostali dobitki: športni šotor, kompletno jedilno posodje, avtomatični likalnik, spalne vreče, potovalne odeje in še 25 dragocenih tombol poleg 100 činkvinov.

Po tomboli družabna prireditve ob sodelovanju „THE GOLDENTONES“

Majcen: MATERE

med mest, kjer pa je preveč izstopila, je bila zadnja scena. Ko bi odločnim besedam dala v oporo barvo glasu, ne pa volumen, bi nas bolj prijelo. Škoda, da je večkrat ne srečamo na naših deskah! — Julko, s ceste, je igrala gđ. Lučka Potočnik. Podpisani jo je to pot prvič videl v gledališki vlogi. Ni dvoma, da je gledališki talent in da je za njenim nastopanjem precej vaje. Obvlada prostor — eden najbolj otipljivih znakov za teatarski talent — glasovno je sproščena. Zelo prepričljiva kot sedemnajstletna „živalca“, ki meša glave mladim in starim, manj prepričljiva kot mlada mati, ki je v kratkem a fizičnem in duševnem trpljenju dozorela do občutka materinstva. Leta — in pa študij! — bosta igrali lahko odprli nova polja. — Njenega očeta, cestarja Antona, je podal g. Stanko Novak. Krepka pojava: fizična in glasovna. Z bolj pogostim nastopanjem bi postal še bolj voljan, na odru še bolj resničen. Ob njem, kakor še ob kom drugem, bi si človek dejal: Če je v njem igralski nemir, če bi hotel igrati ne samo za oddih ampak zato, da bi s seboj nekaj ustvaril — koliko pogovov mu je danih! — Učitelj g. Tineta Debeljaka ml. je bil prav tak, kakršnega smo si bodisi iz Majcena ali pa kdaj prej iz Cankarja predstavljali. Rahla karikaturna, ki pa ne gre preko avtorjeve karakterne oznake. Inteligentna igra! — G. Frido Benzik je mojstrsko ustvaril lik orglarja Frinca, tipa, ki je tam v Slovenskih goricah moral biti bolj čuden

ptič, v okolju, v katerem mi živimo, pa predstavlja enega izmed značilnosti družbe. Da je ta igralec res mojster, bolj kot vse pove to, da ves čas njegovega nastopa vidiš na odru Frinca, ne pa igralca Beznika. — Še zdaj si nisem na jasnem, koliko je g. Ludvik Pikec kot sosed Vogrin hojo, govor karakteriziral in koliko je bil to v naravni igri sam. Vsekakor pomeni, da je vlogo dobro podal. — Nac, občinski revež, je bil g. Maks Borštnik, igralec z dušo in telesom, ki mu dolgoletna odrska praksa ni pustila zakritih nobenih skrivnosti. Od začetka do konca vedno sodelujoč, živ v govoru ali v molku. Pomislek, ki bi ga imel o njegovi igri, gre bolj na račun zamisli Nacove funkcije v igri. Nac, po avtorjevi zamisli, ni toliko bedak, (ki nehote vznbuja smeh), ampak „sveti norček“, kakor ga poznamo iz ruske literature, pa tudi iz drugih Majcenovih del. V bistvu je on gonilna sila igre. On je edini, ki ves čas vse ve. To je „ubogi na duhu“, ki pa vidi dlje kot ostali. On je vest. To je tragična figura komična morda samo v pogovoru s cestarjem Antonom v tretjem dejanju, ko mu duhovito odgovarja. Borštnik je Naca drugače poudaril in ker je naš igralec močna figura, je to toliko bolj čutiti. — Župnik g. Cirila Markeža je v igri krajša vloga. Igralec — pri branju drame smo si ga zamislili starejšega — je vlogo dostojno izpeljal. — Vogrinov pastir g. Toneta Mežnarja je vpeljal igro. Jasno in brez besed je pokazal ozračje okoli Lebarjevine. Scenografija, ki si jo je zamislil

režiser, izdelala pa sta jo gđ. Metka Žirovnik in g. Franci Willenpart je bila — da se izrazimo sodobno — funkcionalna. Pripomogla je k dobremu poteku igre. Preprostota, pa učinkovita je bila zamisel delitve prostorov v drugem in tretjem dejanju.

„Nevidne sile“, brez katerih pa lahko tudi najboljša režija in igra propadeta, so to pot predstavljali ga. Marjana Marnova kot šepetalka, g. Boštjan Petriček kot inspicijent, g. Franci Willenpart kot upravljalca lučnih efektov. Obleke je preskrbela Casa Gindre, medtem ko so — vsaj tako je iz programa bilo razvidno — za maske preskrbeli igralci sami. Vsi skupaj so pripomogli, da je ta lepa igra lepo zaživela pred nami.

Po tej vzpizoritvi se nam je znova pokazalo, da imamo med seboj nekatere naravnost odlične igralce, druge pa tako talentirane, da bi iz njih mogla nastati krepka igralska skupina — ko bi le bilo mogoče večkrat nastopati. Dve posledici nastopanja samo „od časa do časa“ se otipljivo kaže: prerahla povezanost med igralci, premalo življenja v igro kot celoto. Vsi, na primer, v tem dramskem delu nastopajoči, so toliko inteligentni, da človek kar čuti, kako vse še bolj tekoče in prepričljivo bi teklo življenje na odru. Igralec sicer doživeto pove svojo misel, a potem narejeno sledi dejanju naprej; ne živi ga, kot bi bilo v resnici; čutiti je, da se zaveda, kako je odru, — dokler spet „ne pride na vrsto“. Bolj pogosto nastopanje bi to vprašanje v veliki meri rešilo.

Druga posledica pa je pomanjkanje

tega, kar je največja odlika vsakega umetniškega ustvarjanja: prava mera. Mera v gibih, mera v poudarjanju besed, mera v ritmu. Recimo: ko bi se Julka, med tem ko ji Lebar govori o sinovi smrti in jo prosi, naj „mu pripravi mater“, samo mimogrede popraskala po nogi, bi povedala to, kar je avtor hotel: Julka Andreja ni marala; ona pravzaprav s temi ljudmi nima nič. Ponavljajoči se ti gibi pa so dali čuti, kakor da to ni neki njen naraven gib, ampak nekaj narejenega, to je: ona noče Lebarja razumeti. V resnici ga ni razumela in ji tudi tega ni mar.

Ali: ko v zadnjem dejanju Julkin oče razume, da so mu načrti spodleteli, reče: „Saj je vse en...“ Ko bi stavek bil izrečen tako, da bi povedal: „Na koncu koncev vse skupaj ni nič važno,“ bi bilo v redu. Ko pa je beseda (ki jo avtor ni zapisal, ne morda zato, ker bi se je bal, ampak ker je tudi tako smisel bil točno izražen), premočno povedana, nehoti gledalca potegne z odrske resničnosti v ono, v kateri zdaj on doli živi. Zato krohot po dvorani. Kakšna pomanjkljivost — vzemimo za primer v tej igri — ko se v tretjem dejanju ob vsakokratnem odpiranju hišnih vrat vidi padanje snega, medtem ko skozi okno izbe ni videti kosmov v zraku, utegne prvi hip motiti, vendar ta pomanjkljivost ne zavaja. Neprave mere v ritmu podajanja: Po mnenju to more storiti. — Ali za primer prave mere v ritmu podajanja. Po mnenju nekega mojega soseda je bil konec igre „premalno moški“. Besedilo je res tako, da Lebarja zakomandira v zadnji

sceni. (V tej je tudi tisti stavek: „Me vse s ceste, s široke ceste mater...“, ki daje več poudarka materinstvu, kakor pa miselnosti, ki celotno dramo drži pokonci: Pametna mati ohrani kmetijo pred razkosanjem pa ognjišče in rod tudi vnaprej.) Ali pa drug primer: rekli smo, da je Nac osrednja sila. Kako vse drugače bi vstala njegova figura, kako vse bolj napeta bila Julkina pot, ko bi Nacove besede Julki (ki še tik pred krstom misli podtakniti očetovstvo drugemu): „Zase skrbi... jaz bom že našel pot pred Bogom...“ bile izgovorjene v splošni tišini, v pričakovanju! Ali niso prav te osrednje besede šle prehitro mimo?

Drugo pa, kar je treba napisati, čeprav ne spada v poročilo o igri, a je za slovensko kroniko v svetu vsaj take važnosti kakor dosežena umetniška stopnja nekega nastopa, je to: premnog igralce hodi na vaje skozi mesece, kakor da bi se vozil iz Ljubljane v Celje; marsikak igralec del svojega nočnega počitka preživi med tednom v avtobusu ali vlaku, ki ga vozi domov, kajti zjutraj je treba na vse zgodaj biti pripravljen na delo; marsikomu pomeni igranje kulturni davek slovenski skupnosti; davek ki kdaj pomeni lep del družinske plače... Tudi za to smo režiserju in gledalcem hvaležni. Nimajo te misli z dramatikom ne z umetnostjo sicer nobene zveze, pa vendar ni mogoče iti mimo tega molče. Dobro je na to pomisliti... Če zaradi drugega ne, zato, da se med seboj bolj spoštujemo.

Zerko S.

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare

Redactor: José Kroselj

Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
T. E. 69-9503
Argentina

Correo
Argentino
Central (B)

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824

Registro Nacional de la Propiedad
Intellectual No. 996.221

Naročnina Svob. Slovenije za leto 1969:
za Argentino \$ 2.700.—. Pri pošiljanju
po pošti \$ 2.800.—; ZDA in Kanada
18 USA dolarjev; za Evropo pa 18
USA dolarjev za pošiljanje z avionske
pošte. — Evropa, ZDA in Kanada za
pošiljanje z navadno pošto 9 USA dol.

Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados
Unidos 425, Bs. Aires. T. E. 33-7213

**DRUŠTVO SLOVENSkih PROTIKOMUNISTIČNIH BORCEV
IN KONZORCIJ VESTNIKA**

vabita vse borce in ostale rojake k sv. maši za večni pokoj

generala **Leona Rupnika**

in njegove sodelavce

dr. Lovra Hacina. Narteja Velikonja in dr.

ki jo bo daroval msgr. Anton Orehar v nedeljo, dne 7. septembra,
ob pol 10 v kapeli Slovenske hiše

Po sv. maši spominška svečanost pred spomenikom junakov.

SLOVENSKA HRANILNICA z. z. o. z.

C. C. SLOGA Ltda.

Bartolomé Mitre 97

T. E. 658-6574

Ramos Mejia

Ustroj podjetja

je naslov predavanja g. Tineta Selana v soboto 13. septembra 1969
ob 21 v hranilničnih prostorih.

K predavanju toplo vabimo že poslujoče in tiste, ki mislijo na
ustanovitev samostojnih podjetij.

Uradne ure so v torek, četrtek in soboto od 16—20

Pravna posvetovalnica, ki je vodi dr. Vital Ašič, posluje vsako prvo
soboto v mesecu od 17—19.

Vsem znancem in prijateljem sporočamo žalostno vest, da je
Vsemogočni poklical k sebi po dolgem trpljenju 27. avgusta, našo
drago mamo, ženo, hčer in sestro, gospo

Antonijo Goriup

Pokopali smo jo v petek 29. avgusta na pokopališče v Villegas,
San Justo.

Priporočamo jo v molitev in blag spomin.

Ferdo, mož

Mirjam in Peter, otroka

Franc, oče

Milena, sestra

Buenos Aires, Ljubljana